

Justis og Beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep.

0030 Oslo

Deres referanse

Vår referanse

Dato

17-186449ADM-JARE

01.12.2017

HØRINGSUTTALELSE NOU 2017:8 SÆRDOMSTOLER PÅ NYE OMRÅDER?

Jæren tingrett er kjent med høringsuttalelsene fra Asker og Bærum tingrett og fra Den norske dommerforening av 10.11.2017 og kan i det vesentlige slutte oss til disse. Jæren tingrett vil derfor begrense seg til enkelte presiseringer og tilføyelser til disse høringsuttalelsene.

Vi vil for det første presisere at vi deler oppfatningen om at bakgrunnen for endringsforslaget og konsekvensene av dette er mangelfullt utredet av Særdomstolsutvalget. Dette er grundig belyst i høringsuttalelsene ovenfor og trenger ikke nærmere kommentarer. En eventuell endring bør ses i sammenheng med innstillingen fra Domstolkommisjonen. Vårt prinsipale syn er derfor at man bør vente med å ta stilling til forslaget fra Særdomstolsutvalget til innstillingen fra Domstolkommisjonen foreligger.

Dersom man likevel skal gjøre endringer før dette, er vi enig i at tingrettsmodellen er å foretrekke. Våre kommentarer begrenser seg til valg av en slik løsning:

Faglig kompetente miljø

Flere har fremholdt behovet for mer barnefaglig kompetanse i rettsapparatet som begrunnelse for en endring. På side 143 er det blant annet vist til merknader fra FN's barnekomite i 2010. Domstolene har imidlertid tatt konsekvensen av kritikken, og Særdomstolsutvalget gir en god beskrivelse av de mange kompetansetiltakene som er iverksatt sentralt og lokalt de siste årene. Etter vår erfaring er dette en utvikling flere av tilhengerne av særdomstoler ikke har fått med seg.

Vi mener det generelt sett er en fordel at dommerne er en del av et større faglig miljø. Dette gjelder også for behandling av barnelovsakene og taler for forslaget om at barnelovsakene behandles av domstoler av en viss størrelse. Både Asker og Bærum tingrett og dommerforeningen peker på at dette vil kunne ha geografiske og økonomiske ulemper. Vi er enig i at det vil være tilfellet i noen deler av landet, mens det andre steder ikke vil være et problem. Vi vil imidlertid tilføye at forslaget vil ivareta hensynet til at barnesakene fortrinnsvis ikke skal behandles av dommerfullmektig, noe som er vanskelig å unngå i de små domstolene. Det er også lettere å unngå habilitetsproblemer når domstolene er av en viss

størrelse. Særdomstolsutvalget påpeker for øvrig på side 168 at demografi og geografi vil kreve unntak og tilpasninger. Dette må derfor utredes nærmere.

Jæren tingrett mener at domstolene vil kunne håndtere de praktiske utfordringer forslaget innebærer, forutsatt at de nødvendige økonomiske ressurser følger med oppgavene for både tingrettene og lagmannsrettene. Tingrettene har allerede systemer for å håndtere både prioriterte saker og hastesaker, som for eksempel fengslinger. Forslaget vil først og fremst ha betydning for hvilken kapasitet en skal sette av til de forskjellige sakstypene. Vi kan heller ikke se at godkjenning av akuttvedtak etter barnevernloven § 7-22 vil innebære særskilte problemer for domstolene. Slike vedtak skal behandles «snarest, og om mulig innen 48 timer» og er av fylkesnemndene tolket slik at det ikke forutsetter noen vaktordning, jf. ordlyden «om mulig». Det er ikke foreslått noen endring i dette. Vi deler derfor ikke synspunktene som fremkommer på side 6 nederst i høringsuttalelsen fra dommerforeningen.

Spesialisering/Lovfesting av kompetansekrav

Også på disse punkt deler Jæren tingrett synspunktene som kommer fram i høringsuttalelsene fra Asker og Bærum tingrett (side 3-4) og fra dommerforeningen side 10. Vi deler også fullt ut synet til mindretallet i Særdomstolsutvalget på side 172-174. I tillegg til det som framgår der, vil vi bemerke at vi oppfatter flertallets forslag om hva som skal være innholdet i kompetanseprogrammet side 170 som velment, og som uttrykk for kunnskap som kan være nyttig å ha ved behandling av barnesakene. Innholdet er imidlertid svært omfattende. Fra utredningen siteres:

«Opplæringen må blant annet gi kunnskap om hvordan foreldres omsorgskompetanse vurderes, barns utvikling, behov og fungering, foreldrekonflikters effekt på barnet, skadevirkninger av å være vitne til eller utsettes for vold, seksuelle overgrep og rusadferd, tilknytningsproblematikk og ulike typer psykiske lidelser. Videre må opplæringen gi kunnskap om barnerett, teknikker for mekling og konfliktløsning, hvordan høring av barn bør gjennomføres, og betydningen av hva barn uttrykker. Den må også gi innsikt i ulike etniske, religiøse, språklige og kulturelle forhold, herunder urfolksproblematikk.»

Det vil være både tid- og ressurskrevende å gjennomgå dette, ikke minst hvis undervisningen skal ha en viss dybde. Det er et paradoks at det ikke er foreslått tilsvarende krav til de fagkyndige meddommerne – som presumptivt skal delta i retten på grunn av sin særlige fagkompetanse på området - eller til de andre aktørene i saken.

Når det gjelder flertallets forslag om å lovfeste kompetansekravene, er det i forslaget til ny domstollov § 54 a ikke gjort noen reservasjon for dommere som i dag behandler denne type saker, og som kan ha lang erfaring og bred kompetanse på området - heller ikke for fylkesnemndlederne i forhold til fylkesnemndsakene. Det vil være begrenset hvor mange tema som kan legges inn i grunnprogrammet og de jevnlig oppdateringene, og den foreslåtte registreringsordningen kan føre til at det legges større vekt på den formelle kompetansen dommeren har enn den reelle.

Etter forslaget vil det være en saksbehandlingsfeil dersom dommeren som nevnt ovenfor behandler en barnesak, dersom vedkommende ikke har gjennomført grunnprogrammet og/eller oppdateringsprogrammet. Et slikt krav vil kunne gripe direkte inn i domstolleders mulighet for en effektiv utnyttelse av dommerressursene. Dersom forslaget skulle bli vedtatt, er det viktig at kompetanseprogrammet har den nødvendige fleksibilitet til å fange opp at

dommere kan være opptatt med store saker i lange perioder. Det er for øvrig en mangel at det ikke framgår av lovutkastet hva som skal være virkningen av en slik saksbehandlingsfeil.

En-bloc utnevning av dommere

Vi vil også på det sterkeste advare mot den en-bloc utnevningen av fylkesnemndledere som forslaget legger opp til. Vi viser til synspunktene fra dommerforeningen side 14 – 16 og mindretallet i Særdomstolsutvalget. Det er av avgjørende betydning for tilliten til domstolene at dommerne utnevnes i tråd med lovens krav og etter en ordinær ansettelsesprosess. Det vil gi et helt feil signal om domstolene – som skal forvalte lov og rett – får utnevnt dommere i strid med den prosessen som er lovfestet i domstoloven § 55 a og i strid med internasjonale anbefalinger.

Det er også avgjørende for kvaliteten i domstolenes arbeide at de som utnevnes tilfredsstillende høye kvalifikasjonskrav som stilles til dommere. Faglig dyktighet, erfaring og personlige egenskaper hos søkerne er helt sentralt, sammenholdt med domstolens behov for kompetanse. Mange fylkesnemndledere vil stå sterkt i en slik søknadsprosess, og Jæren tingrett har flere dommere med slik erfaring. Samtidig har søkere fra fylkesnemnda flere ganger ikke nådd opp i konkurransen, fordi de har vært dårligere kvalifisert enn andre søkere, slik dommerforeningen har poengtert.

For ordens skyld presiserer vi at alternativene med Særdomstoler eller fylkesnemndmodellen ikke vil være en bedre løsning. Fylkesnemndlederne som sådan har ikke noen erfaring med behandling av saker etter barneloven og med den prosessbaserte tilnærmingen man benytter i de aller fleste sakene.

Kostnadene

Kostnadene til å gjennomføre forslaget fremstår som mangelfullt utredet og urealistisk lave. Vi viser også her til dommerforeningens uttalelse.

Reglene om taushetsplikt

I kapittel 20.5 peker utvalget på flere problemstillinger vedrørende dokumentinnsyn og taushetsplikt i forholdet mellom domstolene, fylkesnemnda og/eller barnevernstjenesten. Vi er enige i at det vil være en fordel å klarlegge innholdet i taushetsplikten nærmere.

Vi savner imidlertid en nærmere drøftelse av taushetsplikten mellom domstolene og Familievernkontorene. Også her er det flere problemstillinger som bør avklares. Dommernes taushetsplikt fremgår av domstoloven § 63 a, mens det følger av tvisteloven § 22-3 første ledd at ansatte ved Familievernkontoret har taushetsplikt overfor retten. Videre følger det av § 22-3 andre og tredje ledd at beviset likevel kan føres på visse vilkår, men bestemmelsen er lite tilpasset denne type saker.

For det første bør det fremgå klart at taushetsplikten ikke er til hinder for at Familievernkontoret videreformidler barnets syn til retten, der det har vært innhentet i forbindelse med meklingen. Det vil kunne skåne barnet fra å måtte gjenta sitt syn flere ganger på kort tid, og det vil også kunne belyse en utvikling, dersom barnet endrer mening.

Det er videre behov for nærmere avklaring av taushetsplikten mellom domstolen og Familievernkontoret i forbindelse med at domstolen sender saken til fortsatt mekling etter barneloven § 61 nr. 2 og i saker med støttet tilsyn. Domstolene har et klart behov for nærmere informasjon om hvordan prosessen har vært - antall møter, hvilke tema som har vært tatt opp -

og resultatet av dette. For å imøtekomme dette har man i praksis bedt partene frita retten og Familievernkontoret fra taushetsplikten. På samme måte vil domstolene kunne ha behov for nærmere innsyn i saker om støtta tilsyn –og fra barnevernstjenesten i forbindelse med beskyttet tilsyn. Ut fra formålet med bestemmelsene er det derfor behov for en nærmere avklaring av hvilke opplysninger domstolen skal ha rett på ut fra sine oppgaver etter loven, og hva som er avhengig av partenes samtykke.

Jæren tingrett

Anne Marie Aarrestad
sorenskriver